

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentarii Tres in Universam Aristotelis Philosophiam

Crespin, François

Brvxellæ, 1652

Dispytatio IV. De Propositione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95346](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95346)

DISPUTATIO IV.

De Propositione.

D V B I V M I.

Quid Propositio & Quotplex.

CCXL. **N**on minus obscure & difficulter de Propositione loquuntur Philosophi, quam de Nomine, Verbo, & Oratione, nec unam propositionis definitionem adferunt, quæ terminum complexum exactè excludat, & omnem propositionem, ac proinde orationem imperfectam, comprehendat, ut consideranti patebit: si enim definiatur cum communi, Propositio est alicujus de aliquo affirmativa, negativave oratio: definitum ingreditur suam definitionem, quia, ut vidimus Dub. Vltim. Disput. præcedentis, oratio, enuntiatio, propositio &c., confundi debent: deinde traditur per suas species, ac proinde per seipsam; ista autem sunt in definitione vitiosa.

Aliter R. P. Thomas Comptonus, Propositio est oratio enuntiativa alicujus de aliquo; sive ut Oviedus, Oratio in qua unum de alio dicitur: Sed etiam in his definitum ingreditur suam definitionem, in prima quidem, quia Oratio enuntiativa est Propositio; secunda verò, cum oratio sit propositio, ut supra vidimus, æquivalet huic, propositio est propositio, in qua unum de alio dicitur, quæ etiam suum definitum includit: Idem esto judicium de hac (præterquam quod apprehensivam malè excludat) R. Patris Poncu, propositio est oratio qua significatur judicium intellectus de aliqua re. Quare pro alia Propositionis definitione sit.

R E S O L U T I O I.

CCXLI. **D**ico 1. propositio est dictio completa, sive perfecta, per verbum. Ly *Dictio*, commune est termino complexo & orationi, ac proinde genus definiti: ly *perfecta per Verbum*, est differentia, per eamque excluduntur termini complexi, & includitur omnis propositio affirmativa, negativa, vera, falsa, perfectè enuntiativa, imperfectè enuntiativa &c., ut disput. præcedenti dub. ult. vidimus.

CCXLII. Dices 1. *Dictio* idem est quod affirmatio, ergò definitum ibi ingreditur suam definitionem.

CCXLIII. Respondeo distinguendo assumptum, *dictio* enuntiativa, idem est quod affirmatio, transeat assumptum; non enuntiativa, nego assumptum, quia ut sic, idem est quod terminus complexus.

CCXLIV. Dixi, *transeat*, quia *dictio* mihi indifferens est ad affirmationem & negationem; dico enim esse, ut homo est animal, & dico, non esse, ut homo non est lapis.

CCXLV. Dices 2. quis dicat hanc dictionem, *librum legere*, esse propositionem? illa tamen est dictio completa sive perfecta per verbum. ergò &c.

CCXLVI. Respondeo, omnes id dicere debere, quia *librum legere*, æquivalet, *liber est lectus*, Petrus est legens; nec ibi aliud interest, quam quod termini sint confusè & implicitè tantum positi, & idem est de similibus propositionibus.

CCXLVII. Dices 3. quandoquidem, juxta supradicta, gerundia, participia & supina, quæ talia, sint

verbum; Petrus amandus, Petrus amans, Petrus amatus &c., erit dictio completa per verbum, atqui talis dictio non est propositio, sed terminus dumtaxat complexus. ergò &c.

CCXLVIII. Respondeo concessà majore, negando minorem; quia si ly *amandus*, *amans*, *amatus* &c., sumantur quatenus verba, quomodo sumi debent, ut sint propositiones; & non nominaliter tantum, sive quatenus adjectiva, semper sumuntur quatenus in toto significant aliquam ex primariis temporis differentiam, est, fuit vel erit, ut sit sensus Petrus amari debet, Petrus amat, Petrus amatur, quæ in has resolvuntur, amor est Petro debitus, Petrus est amans, Petrus est amatus.

R E S O L U T I O II.

CCXLIX. **D**ico 2. dividitur 1. propositio in Cathegoricam & Hypotheticam.

ccx. Cathgorica est, quæ constat prædicato, Subiecto & Copulâ, implicitè ut Petrus scribit; vel explicitè ut Petrus est scribens: si copula & prædicatum explicitè ponantur, propositio dicitur de tertio adjacenti; si alterutrum implicitè tantum, de secundo adjacenti: in propositione autem cathgorica copula semper resolvitur in verbum sum.

ccxi. Hypothetica est, quæ constat duabus propositionibus cathgoricis tamquam extremis, illiusquæ proinde quatenus hypothetica copula semper exprimitur per conjunctiones, et v.g. *aut*, *si*, quia &c.; ut Petrus docet, & Paulus cantat; si dies est, sol ortus est &c.

ccxii. Dividitur 2. secundum qualitatem in affirmativam & negativam; quare Boëtius dicit propositionem per definitionem supra allatam non definiri absolutè, sed definiendo dividi; similia habet Albertus Magnus: hinc malè nonnulli putant eam divisionem esse secundum qualitatem essentialem; quia est tantum secundum accidentalem, uti est divisio animalis in rationale & irrationale.

ccxiii. Dividitur 3. secundum quantitatem in universalem, particularem & indefinitam.

ccxiv. Universalis sic definitur ab Aristotele, quæ aut omni aut nulli inesse significat, id est, est propositio in qua prædicatum, vel affirmatur, vel negatur de subiecto universaliter sumpto: hinc subiectum propositionis universalis per se loquendo affici debet signo omnis, ut omnis homo est animal; vel signo nullus, ut nullus homo est animal.

ccxv. Propositio particularis est, quæ alicui aut non alicui (id est alicui non, aut non omni) inesse significat, id est, est propositio cujus subiectum afficitur signo particulari aliquis, ut aliquis homo est pius.

ccxvi. Dixi, id est, alicui non, quia si ly non præponatur alicui, idem est quod nullus.

ccxvii. Propositio indefinita est, quæ aut inesse, aut non inesse sine signo universali vel particulari significat, id est, est propositio, cujus subiectum nullo signo afficitur; ut homo est animal: homo non est brutum, pro quo

ccxviii. Adverte, quod, quando propositio indefinita est in materia contingenti, æquivalet particulari; ut homo est doctus, idem est, quod aliquis homo est doctus; si verò sit in materia necessaria vel essentia-

liæquivalet universalis; ut *homo est animal*, idem est, ac *omnis homo est animal*.

cclix. Petes, quare una divisio vocetur secundum qualitatem, altera secundum quantitatem?

cclx. Respondeo, quia prima divisio est secundum affectiones prædicati seu formæ, quæ per sepe sunt qualitates: secunda verò est divisio penes affectiones subjecti sive materiæ, cuius proprietas est quantitas; vel juxta Arriagam, quia hæc divisio sumitur secundum coarctationem & extensionem subjecti.

cclxi. Dividitur 4. in Apodicticam, & Dialecticam:

cclxii. Apodictica est sumptio alterius partis contradictionis, id est, propositio necessaria sive necessaria veritas, unde ab aliis dicitur demonstrativa; ut *omne totum est majus sua parte*.

cclxiii. Propositio Dialectica est interrogatio contradictionis, id est, propositio tantum probabilis: hæc autem dicitur interrogatio contradictionis, quia, cum tantum sit probabilis, debet interrogari Responsalis, an eam concedat, vel neget: id verò de Apodictica, utpote necessaria veritas, interrogari non debet. Hic tamen notat Aristoteles ad formam syllogisticam nihil referre, sitne Apodictica, vel Dialectica, modo sit ex propositione concessa ab adversario; unde tam bene concluditur ex propositione Dialectica concessa, quam ex Apodictica.

cclxiv. Apodictica dividitur in Apodicticam secundum se tantum, & est, quæ in se est necessaria veritas, non quoad nos; ut *Deus est trinus*: & in Apodicticam quoad nos, & est, quæ quoad nos est necessaria veritas; ut *omne totum est majus sua parte*.

cclxv. Dialectica etiam subdividitur in Dialecticam secundum se, & est, quæ in se est tantum probabilis; ut *cælum non constat materiâ sublimari*: & in Dialecticam quoad nos, & est, quæ quoad nos est probabilis; ut *omnis mater diligit suum filium*.

cclxvi. Dividitur 5. in Vocalem, Mentalem, Scriptam & Objectivam, quarum definitiones facile colliges ex dictis de terminis Tract. primo.

cclxvii. Adverte autem pro complemento hujus materiæ propositionem sive enuntiationem aliquando vocari propositionem, aliquando enuntiationem, aliquando problemam, aliquando conclusionem, aliquando instantiam: quæ omnia non re, sed significatione tantum differunt, & sunt quasi diversa propositionis officia: nam propositio quatenus assumitur ad syllogismi constitutionem, dicitur propositio; quatenus in ea simpliciter prædicatum tribuitur subjecto, dicitur enuntiatio; quatenus verò per eam in utraque parte contradictionis interrogatur, v.g. *Logicus est doctus*, vel *indoctus*, quid ad hoc? est problema; quatenus inferitur ex præmissis, est conclusio; quatenus denique assertur ad inferendam veritatem alicujus propositionis, dicitur instantia.

cclxviii. Dividitur 6. in immediatam & mediatam: Immediata est, cui assentimur ex sola evidentia terminorum, ut *pars minor est suo toto*: Mediatam est, cui solum assentimur per aliquod medium sive argumentum.

cclxix. Immediata subdividi potest in demonstrativam, ut *omne totum est majus sua parte*: & in Dialecticam, ut *omnis mater diligit suum filium*.

cclxx. Propositio mediata subdividitur in Scientiam, Opinionem, & Fidem. Scientia est assensus medius per medium demonstrativum. Opinio per medium probabile: Fides per testimonium.

cclxxi. Dico 3. Propositio, prout ab aliis prædicatio dicitur, alterius.

cclxxii. Dividitur primò in propriam & Impropriam.

cclxxiii. Propria est, cuius omnes partes sumuntur in propria significatione; ut *homo est animal*.

cclxxiv. Impropria est, cuius non omnes partes sumuntur in propria significatione; ut *præta sunt ridenda*, ubi ly *ridenda* sumitur improprie.

cclxxv. Dividitur secundò in Formalem, Causalem, & Concomitativam.

cclxxvi. Formalis est, cuius veritas spectatur ex identitate extremorum, & hæc est propria prædicatio; ut *homo est animal*.

cclxxvii. Causalis est, cuius copula designat unum esse causam alterius, ut *præsentia solis est dies*: vel cuius veritas spectatur non ex eo quod unum extremum sit idem cum alio, sed quod unum causeatur ab alio, & hæc prædicatio est impropria, quia copula est sumitur improprie pro ly *causat*, cum proprie significet identitatem, quomodo in rigore esset falsa prædicatio.

cclxxviii. Concomitativa est, in qua veritas spectatur ex eo, quod unum sequatur ex alio; ut *generatio unius est corruptio alterius*: & hæc etiam est impropria, quia verbum est sumitur pro *concomitatur*.

cclxxix. Dividitur 3. in ordinatam, in qua prædicatur id, quod aptius est prædicari; & in Inordinatam, in qua prædicatur id, quod non est aptius prædicari.

cclxxx. Quæres, quid sit aptius prædicari?

cclxxxi. Respondeo, superius respectu inferioris; adjectivum respectu substantivi; ut *animal respectu hominis*, *album respectu parietis*. Ratio est, quia superius & adjectivum habent se per modum formæ, prædicatum autem est velut forma subjecti.

cclxxxii. Dividitur 4. in Intrinsecam & Extrinsecam:

cclxxxiii. Intrinseca in Essentialem & Accidentalem: Item in Necessariam, Contingentem, & Impossibilem: pro quibus vide Dialecticam.

cclxxxiv. Dividitur denique in Identicam & non Identicam.

cclxxxv. Identica est, cuius prædicatum & subjectum est omnino idem re & significatione; ut *ensis est gladius*.

cclxxxvi. Non Identica est, cuius prædicatum & subjectum non est omnino idem, sed diversum re vel significatione; ut *homo est animal*.

cclxxxvii. Nota prædicatum affirmativæ propositionis, ut *homo est albus*, *homo est animal*, debere esse idem cum subjecto; hoc enim significat copula, & alioqui esset falsa propositio: verum, ut non sit Identica prædicatio, debent prædicatum & subjectum aliquomodo esse diversa; quia diximus prædicationem identicam esse, cuius prædicatum est omnino idem cum subjecto; ut hæc, *homo est animal*, est vera; quia identitas est inter *animal* & *hominem*, & non est Identica: quia est inter utrumque diversitas; est nempe identitas secundum materiale significatum; nam sic resolvitur, *res que habet humanitatem est res que habet animalitatem*: est autem diversitas secundum formale significatum subjecti & prædicati; nam formale significatum subjecti est *humanitas*, formale prædicati est *animalitas*, quæ ratione distinguuntur. Item hæc prædicatio, *homo est animal rationale*, non est

est identica, quia et si subjectum & prædicatum idem significant, non tamen eodem modo; nam subjectum repræsentat confusè, prædicatum verò, quæ subjecti est definitio, distinctè; & illa variatio sufficit.

D V B I V M I I.

Quomodo Concreta & Abstracta de invicem prædicantur.

CCLXXXVIII. **H**ujus dubii Resolutio multum ad Theologiam confert, & non parvas continet difficultates, ut statim patebit. Quare: antè illam,

CCLXXXIX. Suppono 1. duo esse genera Terminorum: Vnum eorum, qui in abstracto res expriment; ut *humanitas*, *albedo*: Alterum eorum, qui in concreto; ut *homo*, *album*.

CCLXXX. Suppono 2. etiam esse duo genera Concretorum: unum Physicorum, alterum Metaphysicorum:

CCLXXXI. Physica sunt, quæ in se, vel simili important formam à subjecto suo realiter distinctam; ut *persona*, *album*.

CCLXXXII. Dixi, *vel in simili*, quia licet in Divinis, personalitas à Divinitate, justitia à Deo, realiter separari non possit, quia tamen talis separatio in similibus concretis creatis contingit, persona in Divinis, justum &c. censentur concreta physica.

CCLXXXIII. Metaphysica sunt, quæ important formam à suo subjecto ratione nostra tantum distinctam; ut *homo*, *animal*, *rationale*.

CCLXXXIV. Concreta Physica subdividuntur in accidentalia seu adjectiva, & substantialia: Physica substantialia sunt, quorū forma est substantia à suo subjecto realiter distincta; ut *persona*, *aureum*; adjectiva physica, quorum forma est accedens physicum à suo subjecto realiter distinctum; ut *album*, *nigrum*.

CCLXXXV. Concreta physica substantialia subdividuntur in essentialia Logicè, & accidentalia Logicè: Physica substantialia essentialia Logicè, sunt concreta physica substantialia, quæ de suis subjectis apta sunt essentialiter prædicari; ut *persona* respectu *hujus & hujus personæ*, *aureum* respectu *hujus & hujus aurei* &c: Physica substantialia accidentalia Logicè, sunt concreta physica substantialia, quæ de suis subjectis apta sunt accidentaliter contingenter prædicari; ut *persona* respectu *Petri & Pauli*, *aureum* respectu *hujus & hujus calicis*: eodem modo subdividit adjectiva physica; & concreta metaphysica.

CCLXXXVI. Suppono 3. duo esse genera propositionum, unum essentialium, alterum accidentalium: Essentialia sunt, quarum prædicati forma est de essentia subjecti; ut *homo est animal*: Accidentales verò, quarum prædicati forma non est de essentia subjecti; ut *homo est risibilis*, *homo est persona*.

CCLXXXVII. Suppono 4. in concretis purè creatis, concreta substantialia physica ex natura & personalitate, substantia vel suppositalitate, dicere naturam in recto, personalitatem &c. in obliquo; ita scilicet, ut persona humana sit humana natura habens personalitatem, quod manifestè colligitur ex his propositionibus; *homo discurrit*; *homo constat animâ & corpore*: sunt enim veræ propositiones ratione solius identitatis inter recta prædicati & subjecti utriusque, quo solo sensu *natura humana discurrit*; *natura humana constat animâ & corpore*; sunt

verò falsæ, *personalitas hominis discurrit*; *personalitas hominis constat animâ & corpore*: ergo in istis concretis natura importatur in recto, personalitas verò, substantia &c. in obliquo.

CCLXXXVIII. Dixi in purè creatis, quia in non purè creatis, Divinis &c. aliter philosophandum: suppositum enim Divinum dicit suppositalitatem, sive personalitatem in recto, naturam in obliquo; ita scilicet, ut suppositum Divinum sit suppositalitas Divina in natura Divina, id est, quatenus conjuncta naturæ Divinæ, ut ostendimus in Theologia: quod etiam manifestum est ex his propositionibus, *sunt tres personæ Divinæ*; *Pater generat*; *Pater est incommunicabilis*; sunt enim veræ propositiones ratione solius identitatis &c. hoc sensu, *sunt tres Personalitates Divinæ*; *Paternitas generat*; *Paternitas est incommunicabilis*; hoc verò sensu falsæ, *sunt tres naturæ Divinæ*; *Natura Divina generat*; *Natura Divina est incommunicabilis*; ergo in istis concretis personalitas importatur in recto, natura divina in obliquo.

CCLXXXIX. Adde tamen Nomen *Deus*, non secus ac nomina naturæ purè creatæ, dicere naturam in recto, personalitatem in obliquo; ut etiam patet ex his propositionibus, *Deus est unus in Natura & Trinus in Personis*; *Deus est communicabilis*: illæ enim propositiones sunt veræ ratione identitatis &c. hoc sensu, *Natura Divina est Vna in Natura quatenus Natura, & Trina in Personis quatenus tres Personalitates illi conjunguntur*; *Natura Divina est communicabilis*; & ita quidem ut dici non possit, *persona divina est Personalitas habens Naturam*; quia illi ut sic non convenit generare, spirare &c. bene sub illo quatenus; sunt verò falsæ, *Paternitas est Vna in Natura & Trina in personis*, *Paternitas est communicabilis*; ergo &c.

CCC. Nec refert, quod hæc propositio sit de fide, *Deus est homo*, & tamen falsa secundum præcedentem doctrinam; quia est tantum vera propter communicationem idiomatum, eò quod natura Divina & humana sint naturæ ejusdem suppositi, non verò in rigore philosophico, eò quod aliquid idem concernunt in recto: nam illud esse deberet ipsa substantia Verbi, quam si Deus diceret in recto, sequerentur hæreses allatæ. Ex his

CCCI. Colliges, quomodo loquendum sit de Christo, cui modò attribuuntur prædicata Deo purè propria, modò homini purè propria: si enim hæc attribuuntur, dicit Naturam humanam in recto; si illa, Divinam; si verò propria secundæ Personæ Triados attribuuntur, dicit Personalitatem Verbi in recto; undè de eo quod dicit in recto, judicandum secundum prædicatum quod ipsi attribuitur: sed de his latius in Theologia. His præmissis sit

R E S O L U T I O.

CCCII. **D**ico, sola prædicatio concreti de concreto potest esse vera, si excipias concreta quædam extrinsecè denominantia, & abstracta metaphysica æqualia suis concretis, vel propter transcendentiam, ut est ens, entitas; vel quia nihil amplius significant, quam eorum abstracta, ut *Deus* & *Deitas*, existentia & existens, hæc ceitas & individuum &c.

CCCIII. Probatur, quia sola illa prædicatio potest esse vera, quæ est identica secundum recta prædicati & subjecti, sive cujus prædicati & subjecti recta sunt æqualia, eadem &c. quod est propositionem esse identicam, cum hoc addito, secundum re-

ita prædicati & subjecti (licet absolute dici non debeat identica, sed formalis, si abstracta sint diversa, saltem ex modo significandi) sed illa sola potest esse identica secundum recta prædicati & subjecti, quæ est concretum de concreto, si excipias illa, quæ supra, ergo &c.

ccciv. Dixi primò: Si excipias concreta extrinsecè denominantia, nam illa verè prædicantur de abstractis, ut *animalitas est cognita, rationalitas est universalis*: cuius ratio est, quia in similibus propositionibus prædicatum, secundum quod dicit in recto, est transcendens; huiusque propositionis *animalitas est cognita*, est hic sensus, *animalitas est objectum cognitionis*, quæ propositio est vera; quia ly *objectum* est quidpiam transcendens, & ibi entis æquivalens, ut potè de ente prædicabile: sed quid de hac propositione, *albedo est visa*? Respondeo illam esse veram; nam abstracta physica in primo ordine metaphysico; quomodo ibi consideratur albedo, concernunt aliquid idem; allata enim propositionis est hic sensus, *res habens albedineitatem est objectum visionis*.

cccv. Dixi secundò, si excipias abstracta metaphysica, æqualia &c. quia cum illa sint formaliter æqualia & eadem, nihil refert, an in prædicatione sumantur in concreto, an in abstracto.

cccv. Obicies tamen, veræ sunt hæ propositiones: 1. *Homo est humanitas*, nam cum homo ex præmissis Suppos. 4. in recto dicat Naturam humanam sive humanitatem, personalitatem in obliquo, illius propositionis est hic sensus, *humanitas est humanitas habens personalitatem*: 2. *Humanitas est unita Verbo*: 3. *Humanitas est animalitas*: 4. *Albedo est color, albedo est similis*, ergo non sola prædictio concreti de concreto potest esse vera, etiam si excipiamus, illa quæ supra, sed &c.

cccvii. Respondeo 1. hanc propositionem, *homo est humanitas*, esse veram, si ly *homo* sumatur ut concretum metaphysicum, & ly *humanitas* ut abstractum physicum; nam cum verè humanitas ut sic sit concretum metaphysicum, istius propositionis est hic sensus, *homo est homo*, vel *humanitas est humanitas*, quæ æquivaleret huic, *res habens humanitatem, est res habens humanitatem*; Catholica enim doctrina, secundum quam dicimus Verbum non assumpsisse hominem, loquitur de homine ut est concretum physicum, & prout importat personalitatem; non verò de homine ut concreto metaphysico, quomodo à Personalitate est realiter abstractus: Si verò ly *homo* sumatur ut concretum metaphysicum, & *humanitas* ut abstractum ejus metaphysicum, allata propositio est falsa, non minus quam hæc, *concretum metaphysicum magis dicens actum est abstractum metaphysicum minus dicens actum*: Quid si ly *homo* sumatur ut concretum physicum ex natura & personalitate, & *humanitas* ut abstractum physicum? etiam est vera & identica, si prædicatum & subjectum præcisè considerentur secundum quod substant prædicationi, sive secundum recta; nam homo ut concretum physicum in recto dicit humanitatem, quæ non est nisi concretum metaphysicum, *humanitas* verò est *humanitas*, undè consequenter dici potest, Verbum assumpsisse hominem concretum physicum præcisè sumptum, ut substat huic prædicationi veræ, *homo est humanitas*: Si vero ut substant suppositioni, est falsa, nam homo ut concretum physicum supponit pro persona, pro qua non supponit ut abstractum physicum, undè inter illa ut sic non potest esse æqualitas, identitas &c.

cccviii. Respondeo 2. propositionem *humanitas est unita Verbo*, esse veram non secus ac hæ sunt, *materia est unita forma, anima est beata*: Ratio est, quia licet *humanitas*, *materia*, *anima* &c. sint abstracta physica, sunt tamen concreta metaphysica; concreta verò adjectiva, qualia sunt unitum, beatum &c., indifferenter dicunt pro subjecto concreta metaphysica, ut *corpus est album*; *humanitas est unita Verbo*; vel physica, ut *album est dulce*; *animatum est unitum animæ*.

cccx. Nec obstat quod hinc sequi videatur veras fore hæc prædicationes, *albedo est alba, unio est unita*: nam eas admittere potes dicendo, *albedinem esse albam* ut quo, *unionem esse unitam* ut quo; ut sic enim illarum est hic sensus, *albedo est forma quæ album est album, unio est forma &c.* vel rejicere dicendo, concreta adjectiva non transcendunt (de quibus hic) significare quidem indifferenter subjectum physicum vel metaphysicum, sed distinctum realiter à sua forma; nam unitum simpliciter prolutum, sonat id quod habet unionem; album simpliciter prolutum, id quod habet albedinem; falsum autem est, *albedo*, sive id quod immediatè habet albedineitatem (quod tantum albedo esse potest) est id quod habet albedinem, non secus ac si dicerem, forma est subjectum sui ipsius, quod non satis intelligi potest.

cccx. Respondeo 3. hanc propositionem, *humanitas est animalitas*, posse esse veram & falsam, juxta hunc duplicem sensum, quo *humanitas* & *animalitas* sumi possunt: si enim sumantur ut duo concreta metaphysica, ita scilicet ut *humanitas* sit res habens humaneitatem, *animalitas* res habens animalitatem, vera est, non secus ac hæc, *homo est animal*; hæc *humanitas est humanitas*; hæc *animalitas est animalitas*, quia concernunt aliquid idem in recto; si verò sumantur ut species & genus definiti speciei; ut definitum metaphysicum & pars metaphysica ejusdem; ut inferius & superius formaliter, falsa est; non secus ac hæc, *species definita est suum genus definiti*; definitum metaphysicum est sua pars metaphysica; inferius est superius formaliter, quæ non minus sunt falsæ, quam hæc, *homo est corpus*; plura includens actum in recto est pauciora includens actum in recto, quæ apud omnes sunt evidenter falsæ. hinc.

cccx. Colliges hanc propositionem, *humanitas est animalitas*, ut generis de specie esse falsam, ut potè partis metaphysicæ de definito suo metaphysico, superioris formaliter de inferiori &c.; veram verò, ut concreti metaphysici absoluti de concreto metaphysico absoluto, ut potè æqualis de æquali, ejusdem de eodem, secundum quod dicunt in recto.

cccxii. Dices fortè 1. dantur propositiones in sensu formali veræ, & tales sunt, juxta omnes, prædicationes superioris de inferiori, tam in abstracto, quam in concreto; ergo hæc prædictio, *humanitas est animalitas* est vera; licet aliter, quam ut duo concreta metaphysica, sive ut definitum metaphysicum & pars materialis metaphysica ejusdem; ut inferius & superius formaliter, sumantur: Probatur consequentia; quia propositionem esse in sensu formali veram, nihil aliud est, quam copulam significare prædicatum esse inclusum in conceptu formali subjecti, quod optimè intelligitur modo dicto sumendo *humanitatem* & *animalitatem*, ergo &c.

cccxiii. Pro solutione hujus argumenti.

Advertè juxta communem consensum Philosophorum, in duplici sensu posse verificari propositiones: 1. In sensu identico & materiali, quod fit, cum per copulam tantum intendimus significare subje-

ctum

etum & prædicatum esse eandem rem à parte rei, ut *albedinitas est coloreitas*, intellectus in Deo, est voluntas: 2. in sensu formali, quando intendimus significare idem esse sub conceptu significatum rectorum prædicati & subiecti propositionis non identicæ, ut *album est dulce*, *homo est animal*: quod autem aliqui dicant propositionem verificari in sensu formali, ubi intendimus significare prædicatum includi in conceptu formali subiecti, falsum est: 1. quia etiam propositiones contingentes verificantur in sensu formali, illa autem explicatio solis essentialibus convenit: 2. quia alioqui hæc propositio, *homo est corpus*, in sensu formali esset vera, quod nullus dixerit: 3. Quia superfluum est eò recurrere, cum nostra explicatio sit magis latè patens, & sufficienter sensum formalem propositionum ab identico distinguat; sic patet ad probationem consequentiæ argumenti: hoc itaque præmissis ad argumentum.

cccxiv. Respondeo dari quidem propositiones in sensu formali veras, sed tales tantum esse propositiones superioris de inferiori in concreto physico vel metaphysico, & nullà ratione in abstracto metaphysico: nam hæc propositio, *albedinitas est coloreitas*, nullo modo potest esse vera in sensu formali, si quidem albedinitas, utpotè abstractum ultimæ abstractionis, nihil dicit in recto idem cum coloreitate; sed est id, quo concipitur ultimò constitui albedo; coloreitas id, quo concipitur ultimò constitui color; falsa autem est hæc prædicatio in sensu formali, id quo concipitur ultimò constitui albedo est id quo concipitur ultimò constitui color.

cccxv. Dices 2. Quandò humanitas & animalitas sumuntur ut species & genus, ut definitum metaphysicum & pars metaphysica; vel animalitas sumitur in concreto metaphysico, vel in abstracto metaphysico? Si 1. sicut vera est hæc propositio, *humanitas est animalitas in concreto metaphysico*; ita vera erit hæc, *species est suum genus definiti*; definitum metaphysicum est sua pars metaphysica, quod supra negatū est: Si 2. non potest esse genus definiti in definitione animalis; nam animalitas utpotè ultimæ abstractionis, ita sumitur, ut sit id, quo præcisè constituitur animalitas, quod cum sola rationalitate ultimæ etiam abstractionis, & id quod præcisè humanitas habet supra animalitatem, non potest explicare totum, quod humanitas dicit actu, videlicet vitam, corporeitatem, substantiam &c, ergò &c.

cccxvi. Respondeo: quandò humanitas & animalitas sumuntur ut species & genus, ut definitum &c., humanitatem sumi ut concretum metaphysicum, in recto concernens quidquid habet humanitatem; animalitatem verò sumi in abstracto metaphysico; non quidem eo, quod communiter dicitur ultimæ abstractionis, & exprimitur per vocem animalitas; quia ut sic (ut bene probatum est) non includit actu totum, quod præter rationalitatem includere debet genus definiti humanitatis; sed in abstracto metaphysico metaphysicè abstracto tantum à differentiis immediatè contrahentibus, rationalitate scilicet & irrationalitate; quomodo etiam dici potest, humanitas sumi in abstracto metaphysico, si præcisè sumatur ut abstracta ab hæccitatibus; & isto sensu sumendo humanitatem, falsa est hæc prædicatio, *hic homo est humanitas*; vera, si ly *humanitas* sumatur ut concretum metaphysicum, quia in concreto, utpotè à nullo abstracta in concreto, eadem dicit in recto, quæ *hic homo*: nec apparet quomodo dictū genus definiti aliter sumi possit; qui enim di-

cunt animal esse genus definiti in definitione hominis, vel volūt illud esse genus definiti sumptū in concreto? & hoc non; quia sic definitum ingreditur suam definitionem &c. Ut disp. 3. dub. 2. diximus: vel secundum quod dicit in obliquo? & hoc dato, vel per obliquum intelligunt animalitatem abstractum metaphysicum ultimæ abstractionis, vel animalitatem abstractum metaphysicum à rationalitate & irrationalitate, & non ultimæ abstractionis? Si prius, incidunt in difficultates supra allatas; si posterius, nobiscum loquuntur, nec aliter loqui posse videntur: hinc

cccxvii. Colliges abstractum metaphysicum non malè dividi in latè sumptum, quod dicitur non ultimæ abstractionis, & à certis tantum differentiis contrahentibus; & strictè sumptum, quod dicitur ultimæ abstractionis, quia ab eo nihil ulterius abstrahi potest.

cccxviii. Respondeo 4. ad Object. 11. hanc propositionem, *albedo est color*, esse veram; quia est concreti metaphysici generici de concreto metaphysico specifico; nam abstracta physica, qualia sunt albedo & color, sunt concreta metaphysica: eodem modo loquere de hac, *albedo est similis*.

cccix. Colliges, Signi distinctionis Realis infra Tract. 3. explicandæ, quod communiter adfertur, scilicet, *ea, quorum unum non possit verè de altero affirmari in abstracto, distinguuntur realiter*, hunc debere esse sensum, si unum non possit &c, in abstracto physico, vel concreto metaphysico, distinguuntur realiter; nam abstracta metaphysica non possunt, saltem in sensu formali, de invicem verè affirmari, licet sint idem realiter, pro horum complemento.

cccxx. Adverte, pro subiecto mediato concreti metaphysici semper adferendum aliquid realiter indistinctum à forma, sed remotius & remotius, quo plures & plures differentias contrahentes formam, includit: Ratio est, quia alioqui esset concretum physicum ut patet, nam diceret obliquum realiter distinctum à recto, sive formam realiter distinctam à subiecto.

D V B I V M I I I.

Quomodo Concreta & abstracta multiplicentur.

R E S O L U T I O I.

cccxxi. Dico 1. omnia Concreta physica, tam accidentalia, quam substantialia, etiam adjunctis nominibus numeralibus, multiplicantur multiplicatis solis rectis; illis verò immultiplicatis, licet obliquis sive formis infinities multiplicatis, non multiplicantur.

cccxxii. Probatur, quia propositiones verificantur ratione solius identitatis inter propositionis prædicati & subiecti recta, ergò multiplicatis solis rectis, multiplicantur concreta physica, ergò &c.

cccxxiii. Probatur consequentia: sicut enim est unum album, ubi est una res habens albedinem; & una persona humana, ubi una natura humana habens personalitatem; item una persona Divina, ubi est una Personalitas in Natura Divina: ita tria. v. g. sunt alba, ubi tres res habentes albedinem; tres personæ humanæ, ubi tres naturæ humanæ habentes personalitatem; tres Personæ Divinæ, ubi tres Personalitates in Natura Divina, pro quibus lege Suppositum 4. antè Resol. dubii primi.

ccccxiv. Confirmatur, ad multiplicationem concretorum Personæ, non potest multiplicari forma sive id quod importatur in obliquo; ergo neque ad multiplicationem aliorum concretorum: Probat consequentia, quia uniformiter loquendum, nisi aliquid in contrarium obstat, quod hic non obstat: Antecedens patet, quia alioqui multiplicatis personis Divinis, deberet multiplicari Natura Divina, cum importetur in obliquo, ut constat ex præmissis; quod est hæreticum, ergo &c.

DISPUTATIO V.

De proprietatibus Propositionum.

DUBIUM PRIMUM.

Quid Propositiones oppositæ, Quotuplices, & quæ earum Leges.

ccccxvii. **A**nte Resolutionem. Suppono, Propositiones posse variis modis inter se opponi, 1. secundum qualitatem, si una v. g. sit affirmativa, altera negativa; una vera, altera falsa: 2. secundum quantitatem, si una sit universalis, altera particularis. Hoc supposito, sit

RESOLUTIO I.

ccccxviii. **D**ico 1. Oppositæ sunt affirmatio & negatio ejusdem (scilicet prædicati) de eodem (scilicet subjecto) non equivocè sumpto: hinc canis latrat, canis non latrat, sunt oppositæ, si de cane & cane terrestribus sit sermo; secus si de uno terrestri, altero cœlesti: ut autem liberemur à Sophistarum molestiis, voluit Aristoteles, sequentes conditiones subaudiri.

ccccxix. Secundum idem, id est, secundum eandem partem; nam secundum diversas partes, paries est albus, paries non est albus, non sunt oppositæ:

ccccxx. Ad eundem Terminum: nam albedo est similis (puta albedini) albedo non est similis (puta nigredini) non sunt oppositæ:

ccccxxi. Similiter: id est, eadem ratione & modo; hinc non sunt oppositæ, Paulus orat (puta ferventer,) Paulus non orat (puta tepidè:)

RESOLUTIO II.

ccccxxv. **D**ico 2. clarum esse, abstracta non multiplicari, nisi secundum propriam substantiam multiplicentur.

ccccxxvi. Probatur, quia illa ut summum sunt concreta metaphysica, quæ rectum realiter distinctum ab obliquo non involvunt, ergo &c.

ccccxxii. Eodem tempore: hinc, Ioannes dormit (puta de nocte:) Ioannes non dormit (puta de die) non sunt oppositæ.

RESOLUTIO II.

ccccxxiii. **D**ico 2. Tres sunt oppositarum species, contrariæ, subcontrariæ, & contradictoriæ; quia verò subalternæ juvant ad explicandam oppositionem, illis adjici solent:

ccccxxiv. Contrariæ sunt oppositæ universales, ut omnis homo est bonus, nullus homo est bonus:

ccccxxv. Subcontrariæ sunt oppositæ particulares, vel indefinitæ, ut aliquis homo est bonus, aliquis homo non est bonus; vel homo est bonus, homo non est bonus:

ccccxxvi. Contradictoriæ sunt oppositæ, quarum una est universalis, altera particularis, vel indefinita; ut omnis homo est bonus, aliquis homo non est bonus, vel homo non est bonus:

ccccxxvii. Subalternæ sunt duæ propositiones constantes eodem prædicato & subjecto ejusdem qualitatis (& hinc patet quomodo non sint veræ oppositæ) sed non quantitatis, ut universalis affirmativa, & particularis affirmativa, omnis homo est rationalis, aliquis homo est rationalis: Vel universalis negativa, & particularis negativa, nullus homo est brutum, aliquis homo non est brutum. Hic

ccccxxviii. Adde, Vniversalem dici subalternantem, particularem verò subalternatam: hæc omnia habes in subiecta Tabula.

TABVLA OPPOSITORVM

